

EEN HOGE VLUCHT voor de CIRCUSKUNSTEN

inspiratie voor het beleid

Binnen het Vlaamse circuslandschap is er de laatste vijftien jaar onmiskenbaar sprake van een bijzondere dynamiek. Inspelend op ontwikkelingen binnen de sector, heeft het cultuurbeleid steeds meer ondersteuningsmogelijkheden voorzien en impulsen gegeven die bijdragen aan de professionalisering van het circuslandschap. De keuze voor een integrale ecosysteembenadering - met het circusdecreet als centraal ondersteuningsinstrument - heeft zowel gezorgd voor een stevige lokale inbedding, als voor een unieke positionering op de internationale kaart.

Circuscentrum heeft binnen de sector steeds een centrale rol opgenomen: in de beginjaren als initiator en pionier, vandaag - als spil in een sterker uitgebouwd netwerk - als verbinder, ondersteuner, promotor en onderzoeker. Vanuit die rol beschouwen we het als onze taak om naar aanleiding van de verkiezingen in 2024 een stand van zaken op te maken - een 'staat van het circus' - en van daaruit noden en opportuniteiten te signaleren aan beleidsmakers op Europees, federaal, Vlaams en lokaal niveau.

Een terugblik leert dat circus in zijn hedendaagse vorm(en), vrij recent ontdekt en omarmd werd door het beleid. Na eerdere ad hoc beleidsinitiatieven, ging in 2008 het Circusdecreet in voege. Dit stimuleerde onmiskenbaar een groeidynamiek en een professionalisering in het circuslandschap. Het veld ontwikkelde zich zo snel dat na tien jaar de ondersteuningsmogelijkheden niet meer adequaat afgestemd waren op de realiteit. Dankzij het grote politieke draagvlak voor circus, kwam er in 2019 niet enkel een nieuw decreet, ook de middelen voor de uitvoering ervan stegen van 3 naar 6 miljoen euro (vanaf 2021).

Bijzonder is dat zowel het traditionele als het hedendaagse circus een onderdak kregen binnen dit nieuwe decreet. Daarnaast zet het in op een breder palet aan functies dan voorheen: niet enkel productie en presentatie worden ondersteund, maar ook educatie en participatie (o.a. via de inkanteling van de circusateliers), alsook reflectie, en ontwikkeling voor individuele artiesten. Het verder geïntegreerde circusbeleid zorgt voor een meer integrale en uitgebalanceerde ondersteuning van het ecosysteem en geeft impulsen voor de verdere ontwikkeling van de sector.

Het is nog te vroeg om ten volle de impact van het meest recente decreet te evalueren aangezien de puzzel pas recent gelegd is en de nieuwe rollen pas begin 2021 werden opgenomen. Via een combinatie van structurele en projectmatige subsidiemogelijkheden, krijgt de sector vandaag alleszins de kans om verder te kijken dan de dag van vandaag, grenzen over te steken en (artistieke) mogelijkheden te verkennen.

We sturen dan ook nog niet aan op een nieuwe herziening van het Circusdecreet, maar wel op het optimaliseren van de mogelijkheden binnen dit decreet, zodat:

- niet enkel artiesten de kans krijgen om zich artistiek bij te scholen, maar een bredere groep professionals zich op meerdere vlakken kan ontwikkelen
- er bij een volgende aanvraagronde meer dan 3 gezelschappen toegang krijgen tot structurele, meerjarige middelen
- ook kleinere spelers hun (boven)lokale rol kunnen opnemen als onderdeel van een gezond ecosysteem
- het steunpunt kan investeren in r&d en hierbij spelers kan betrekken van binnen en buiten de sector
- dit alles kan gebeuren volgens de principes van fair practice, met aandacht voor duurzaamheid, inclusie en loon naar werken

Hoewel de afgelopen jaren allesbehalve representatief waren en bemoeilijkt werden door rondwarende virussen en een uitdagend economisch klimaat, is de sector springlevend en klaar voor een volgende stap.

Vijftien structuren vormen vandaag de ruggengraat van de sector.

De circusateliers zijn niet enkel een ontmoetings- een oefenplek voor duizenden beoefenaars, ze nemen ook het voortouw in het ontwikkelen van veilige, inclusieve en pedagogisch vooruitstrevende omgevingen. De werkplaatsen bieden mentale en fysieke ruimte voor de ontwikkeling van artistieke creatie, en hebben het potentieel om zich te ontwikkelen als hubs voor internationale en interdisciplinaire kruisbestuiving. Circuscentrum verbindt, vormt en ontwikkelt en wil de komende jaren nog sterker inzetten op reflectie en onderzoek binnen een internationale context. De drie circusgezelschappen die vandaag meerjarige subsidies ontvangen, zijn slechts het topje van de ijsberg. Ze vormen samen met vele andere, veelal projectmatig ondersteunde compagnieën de creatieve kern van de sector. Ze zetten Vlaams circus tot ver over de grenzen van ons land op de kaart.

De drive, creativiteit en maatschappelijke impact van de sector zijn onmiskenbaar groot. Dankzij de investeringen van de afgelopen jaren, hebben de circuskunsten een hoge vlucht genomen. In vergelijking met de rest van de cultuursector, blijft het beschikbare budget voor de circussector echter relatief klein. Zeker indien we de lokale impact én internationale uitstraling mee op de weegschaal leggen. De vergoedingen voor artiesten en docenten zijn te laag, de veiligheidsrisico's te hoog. Om verantwoord te kunnen blijven werken op dergelijke schaal, zijn extra investeringen dringend nodig.

The time is now, zeker voor de circuskunsten die hun plek binnen de maatschappij en binnen het (internationale) culturele veld razendsnel aan het veroveren zijn.

Welke (extra) hefboomen en ontwikkelingen zijn essentieel om te zorgen voor een duurzame toekomst voor circussector?

Het Circusdecreet heeft binnen de circussector een bijzondere dynamiek op gang gebracht. De mogelijkheden van dit decreet kunnen nog beter benut worden om de verdere professionalisering van de sector voluit kansen te geven.

- > Voorzie bijkomende middelen voor de uitvoering van het decreet zodat in bij een volgende structurele ronde nieuwe organisaties kunnen instappen.
- > Zorg voor een optimalisering in de toepassing van het decreet zodat alle schakels binnen het ecosysteem (dus ook de spreidingsbureau's, productiehuizen, onderzoekers,...) gebruik kunnen maken van de subsidiemogelijkheden.
- > Detecteer via een tijdelijk experimenteel subsidiereglement hoe de functies ontwikkeling en reflectie volwaardiger kunnen opgenomen worden.

Het is eigen aan de circuskunsten om grenzen op te zoeken en het onmogelijke mogelijk te maken. Daarbij is het cruciaal om te werken aan een (ont)zorgende context die aandacht heeft voor menselijke en economische duurzaamheid zodat artiesten Vlaanderen en Brussel blijven kiezen als uitvalsbasis en draaischijf voor hun artistieke praktijk.

- > Zet mee je schouders onder de verdere uitbouw van een integraal veiligheidsbeleid voor de hele sector met aandacht voor technische, fysieke en psychosociale dimensies.
- > Werk mee aan collectieve afspraken voor fair pay en voorzie stimulansen én middelen om deze te kunnen toepassen.
- > Zorg voor een optimale toegang voor circuskunstenaars tot de voordeelregels van het kunstwerkattest en andere maatregelen die kunnen zorgen voor betere werkvoorwaarden.
- > Ondersteun de ambitie van de sector om nog sterker in te zetten op inclusie en toegankelijkheid.

De groei van de sector heeft de nood aan ²ruimte om circus te beoefenen, te maken en te tonen, op scherp gesteld. Maak publieke ruimte vlot toegankelijk én investeer in aangepaste en veilige infrastructuur.

- > Speel in op de groeiende vraag van circuscommunities aan eigen infrastructuur en betrek hen bij het in kaart brengen van hun noden.
- > Voorzie ankerpunten in de ontwerpfase bij de bouw van nieuwe culturele, jeugd- of sportinfrastructuur.

- > Denk aan circus bij de herbestemming van potentieel interessante gebouwen zoals kerken.
- > Stimuleer kennisuitwisseling rond specifieke infrastructuurbehoeften voor circus (bv. hoogte, ankerpunten), zorg voor lokale aanspreekpunten en zet in op het delen van ruimte.
- > Maak publieke ruimte maximaal beschikbaar voor circus in tenten en in openlucht.

De circuskunsten zijn in volle opgang en hebben een groot potentieel, maar hebben nood aan zuurstof voor ontwikkeling en innovatie.

- > Voorzie voldoende middelen voor experiment en reflectie.
- > Zorg voor verbindingen met andere domeinen door circus breed op de agenda te plaatsen en samenwerkingen met o.a. de jeugd-, kunsten- en erfgoedsector actief te faciliteren.
- > Benut de kracht van circus als verbinder en maatschappelijke innovator.

De circussector is internationaal actief en heeft deze schaal nodig om tot zijn recht te komen. Naast tijdelijke impulsen voor bilaterale samenwerking, is structurele internationale verankering noodzakelijk.

- > Bevestig en verstevig de internationale voortrekkersrol van de Vlaamse circussector en investeer hierbij niet enkel in promotie maar ook in (kennis)uitwisseling.
- > Ondersteun ten volle de internationale dynamiek en mobiliteit van de sector en geef hierbij voorrang aan initiatieven die inzetten op het ontwikkelen van duurzame modellen.
- > Maak gebruik van het potentieel van circus als hefboom voor internationale culturele diplomatie.
- > Schaar je achter de ontwikkeling van een masteropleiding in Vlaanderen met internationale aantrekkingskracht.
- > Biedt actief mogelijkheden om de connecties met Franstalige België te versterken en verder uit te bouwen.

Circus is een krachtig en verbindend fysiek medium dat mensen van jongs af aan in beweging brengt. Promoot de kracht van fysieke geletterdheid en mentaal welzijn door zoveel mogelijk jongeren op een laagdrempelige manier in contact te brengen met circus.

- > Ondersteun ten volle de verschillende - grote én kleinere - schakels binnen het educatieve veld als essentiële voedingsbodem voor het circusecosysteem.
- > Waardeer circus als basis voor motorische ontwikkeling en valideer de impact die circus heeft op het welzijn van en de verbinding tussen jongeren.
- > Neem circus mee op in de onderwijsdoelen.

Circus is jong maar ook oud – het rust op de schouders van het verleden. Koester de traditie en bouw aan de toekomst door te investeren in bewaring en overdracht, zonder hierbij de cultureel en historisch complexe dimensies uit de weg te gaan.

- > Zorg ervoor dat circusorganisaties vlot toegang krijgen tot initiatieven en trajecten die inzetten op het borgen en ontsluiten van erfgoed.
- > Waardeer circus als Immaterieel Cultureel Erfgoed: benut dit instrument als een hefboom voor de erkenning van circus in al zijn verschijningsvormen.
- > Ondersteun artiesten die vandaag het verleden levend houden via hun praktijk en werk actief aan het draagvlak en de mogelijkheden om deze traditie en levenswijze binnen de hedendaagse context te kunnen verderzetten.

Circus is een volwaardige kunstvorm, maar moet vaak nog opboksen tegen hardnekkige stereotypen. Draag correcte beeldvorming mee uit en investeer vanuit het beleid in correcte communicatie en meer kennis over de sector.

- > Stimuleer een nieuwe kijk op circus via een campagne die circus tot zijn recht laat komen in al zijn diversiteit.
- > Communiceer zorgvuldig en investeer in correcte 'labels' en woordenschat, zeker ook binnen de overheid, media en aan overheid gelinkte organisaties.
- > Kijk naar circus, lees over circus, en neem een abonnement op Circusmagazine.